

344 106 P. 11711
ACTA REG. SCIENT. UNIVERSITATIS HUNG.

BUDAPESTINENSIS

ANNI MDCCCXIII—MDCCCXIV

IV
FASCICULUS I.

JELENTÉS

MELYBEN

A BUDAPESTI KIR. MAGY. TUDOMÁNYEGYETEM

MDCCCXIII—MDCCCXIV. TANÉVI

MŰKÖDÉSÉRŐL

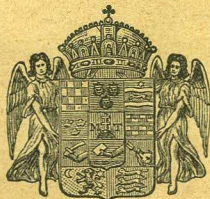
DR. K. KOVÁTS GYULA

PRORECTOR

AZ EGYETEMI TANÁCS 1914. ÉVI NOVEMBER HÓ 3-ÁN
TARTOTT I. R. ÜLÉSÉN BESZÁMOLT

ÉS

AZ EGYETEM MDCCCXIII—MDCCCXIV. TANÉVI
TÖRTÉNETE FÜGGELÉKKEL

A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM TULAJDONA

BUDAPEST

M. KIR. TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA

1915

P 11741
ACTA REG. SCIENT. UNIVERSITATIS HUNG.

BUDAPESTINENSIS.

ANNI MDCCCCXIII—MDCCCCXIV.

— FASCICULUS I. —

JELENTÉS

MELYBEN

A BUDAPESTI KIR. MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM

MDCCCCXIII—MDCCCCXIV. TANÉVI

MŰKÖDÉSÉRŐL

DR. K. KOVÁTS GYULA

PRORECTOR

AZ EGYETEMI TANÁCS 1914. ÉVI NOVEMBER HÓ 3-ÁN

TARTOTT I. R. ÜLÉSÉN BESZÁMOLT

És

AZ EGYETEM MDCCCCXIII—MDCCCCXIV. TANÉVI
TÖRTÉNETE FÜGGELÉKKEL

A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM TULAJDONA

BUDAPEST

M. KIR. TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA

1915

ACTA REG. SCIENT. UNIVERSITATIS HUNG.

BUDAPESTINENSIS

ANNI MDCCCXII-MDCCCXIV

NO. PARVULUS I. QV.

JELLENTES

MILYEN

A BUDAPESTI KIR. MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM

MDCCCXII-MDCCCXIV. TANÉVI

MEGJELENÉS

DR. K. KOVÁTS GYULA

PROFESSOR

AZ EGYETEM TANÁCS. 1911. ÉVI NOVEMBER HO. 3-ÁN

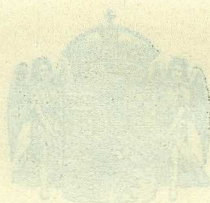
TÁRSULT. E. ÜRSZÉN BESZÁMOLT

II.

AZ EGYETEM MDCCCXII-MDCCCXIV. TANÉVI

TÖLTÖTTÉ FÜGGELÉKKEL

KÖNYVTÁR
BUDAPEST
KÖNYVTÁR

A BUDAPESTI KIRALYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM TITKARSÁGA

BUDAPEST

M. KIR. TUDOMÁNYEGYETEM NYOMDA

1911

JELENTÉS

MELYBEN

DR. K. KOVÁTS GYULA

M. KIR. UDVARI TANÁCSOS, A JOGI TUDOMÁNYOK DOKTORA, DIPLOMÁS KÖZ- ÉS VÁLTÓ-
ÜGYVÉD, VOLT KIR. ÍTÉLŐTÁBLAI BÍRÓ, AZ EGYHÁZI JOG NYILVÁNOS RENDES
PROFESSZORA, A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA LEVELEZŐ TAGJA S TÖRTÉNELMI
BIZOTTSÁGÁNAK TAGJA, A MAGYAR JOGÁSZEGYLET IGAZGATÓ VÁLASZTMÁNYÁNAK, A
MAGÁNJOGI TÖRVÉNYKÖNYVET ELŐKÉSZÍTŐ BIZOTTSÁGNAK, A GYAKORLATI BÍRÓI ÉS
ÜGYVÉDI VIZSGÁLATI, A JOGTUDOMÁNYI ÉS AZ ÁLLAMTUDOMÁNYI ÁLLAMVIZSGÁLATI
S AZ ORSZÁGOS LEVÉLTÁRI FOGALMAZÓI SZAKVIZSGÁLATI BIZOTTSÁGNAK TAGJA S
A JOG- ÉS ÁLLAM-TUDOMÁNYI KARNAK KÉT ÍZBEN VOLT DÉKÁNJA ÉS PRODÉKÁNJA,
AZ EGYETEMNEK 1913—14. TANÉVI RECTOR MAGNIFICUSA

AZ ELMULT TANÉVRŐL BESZÁMOLT

AZ EGYETEMI TANÁCS 1914. ÉVI NOVEMBER HÓ 3-ÁN TARTOTT
I. R. ÜLÉSÉBEN

Tekintetes Tanács!

A háború következtében a folyó tanév ünnepélyes megnyitása elmaradt. Pedig ez ünnep keretében az új egyetemi tanácsot be kellett volna iktatnom arra rá, hogy a múlt tanévről szóló beszámoló beszédemet megtartom. E beszéd helyett most ebben a jelentésemben számolok el, nehogy az egyetemi önkormányzat rövidséget szenvedjen, amelynek kiegészítő része beszámolás az elmúlt tanévről a nyilvánosság előtt, amiért is e jelentésemnek az egyetem nyilvánosságra szánt nyomatványaiba való felvétele és közzététele is szükségessé válik.

I.

Az elmúlt tanévben egyetemünket a közoktatási kormány nem egyszer mellőzte. A mellőzés jegyében nyílt már meg az elmúlt tanév, amikor is azt kellett tapasztalnunk, hogy a műegyetemen tervezett ú. n. közgazdasági osztály szervezése dolgában bennünket meg sem is hallgatott. Pedig rebesgették, hogy a közgazdasági osztály még a jogi oktatást sem fogja elhanyagolni. Úgy is foglaltam el rektori széket, hogy hamarjában székfoglaló beszédemet arról mondtam, hogy az egyoldalú államtudományi kiképzés minő hiányos kellő elméleti jogi kiképeztetés nél-

kül, ha a közigazgatási pályán való működés tartatik szem előtt. De amint előre láttam az az ú. n. közgazdasági osztály a műegyetemen létesült is s működését a most folyó tanévben már meg is kezdette. Az 1911. évi jog- és állam-tudományi tanulmányi és vizsgálati rend megváltoztatása is meghallgatásunk nélkül történt, amely minden dispenzációt kizárt volt. Most már lehet dispenzálni. De a dispenzálas joga csak a közoktatási miniszternek adatott meg. A tisztviselőink ügyében kelt korábbi felterjesztésünk elintézését is hiába sürgettük. Az államháztartás reánk vonatkozó szűk keretei nem engedték, hogy tisztviselőink helyzete megfelelő módon javuljon. Még a legutóbbi 1914. évi féléves csonka költségvetésben sem gondoltak reánk. Annál feltűnőbb, hogy az egyetemi tanács jegyzőjének állását sem sikerült megjavíttatnom azzal, hogy hosszas szolgálati ideje és fáradhatatlan tevékenysége révén a hatodik fizetési osztályba feljusson. Pedig ez költségvetési többletet nem okozott volna. Csak az kellett volna, hogy alapfizetését és pótlékát olvasztották volna egybe s ezen az alapon nevezték volna ki a hatodik fizetési osztályba. De ez sem sikerült, habár tárgyi okok, melyeket az egyetem már korábban nem egyszer adott elő, egyenesen javallották.

A miniszter úr belátva azt, hogy egyetemünk gazdasági hivatalának 1887. évi január hó 18-án kelt szervezeti szabályzata úgy lett annak idején megalkotva, hogy tulajdonképpen mind e mai napig nem volt keresztülvihető, a minisztérium egyetemi osztályában értekezletet tartatott új szabályzat alkotása okából. Erre az értekezletre, mely 1914. évi január hó 31. napján tartatott meg, professzoraink közül is hivatalos volt egyik-másik. Az értekezlet abban

állapodott meg, hogy necsak úgy általában folyjék tanácskozás, de kidolgozott javaslat alapján, melyet az egyetem gazdasági ügyeivel foglalkozók szerzett tapasztalataik alapul vételével készítsenek el. Ezóta újabb értekezlet nem volt, ami azt mutatja, hogy a kívánt javaslat nem készült el. Mindenesetre jobb, mintha megint olyan szabályzat készült volna, mely végrehajthatatlan. Egyetemünknek gazdasági hivatala rendezésének ügyét úgy kell majd magáévá tenni, hogy egészen maga alkossa meg a szervezeti szabályzatot s erre kérje ki aztán a szükséges legfelsőbb jóváhagyást.

Az elmúlt tanévben az egyetem mellőzése még a tanév legvégén is észlelhető. Magát az egyetem akkori magisztrátusát nem vonták bele abba a közoktatásügyi minisztériumban tartott tanácskozásba, mely arról folyt, hogy az egyetem az idei tanévben mennyiben nyitható meg és minő intézkedések szükségesek arra nézve, hogy az egyetemi előadások meg is legyenek kezdhetőek. Így aztán az új egyetemi magisztrátus beiktatása is elmaradt.

Az évközben felmerült pozitív sérelmek részletes taglalását elhagyom. A háborús világ közepette nem tartom azt ez alkalommal ildomosnak. Itt még csak azt konstatalem, hogy egyetemünk illetőleg ennek törvényszéki orvostani intézete és a budapesti kir. büntető törvényszék közötti viszony már a tanév elején felbomlott annak következtében, hogy az intézet előjárója részéről minden egyes büntető eljárás alá kerülő esetben eskü letételét követelték, habár a törvényszéki orvostani professzor nálunk letett hivatalos esküje úgy értendő, hogy az az orvostani intézet teendőire is vonatkozik. Nem csoda, ha Ajtay K. Sándor ny. r. professzor nem volt hajlandó sem arra,

hogy az esküt minden egyes esetben letegye, sem arra, hogy törvényszéki orvossá neveztesse ki magát s törvényszéki orvosi esküt tegyen. Egyik sem lett volna illő professzori állásához. Valójában sajnos, hogy az új bűnvádi eljárási törvényre hivatkozással a régi viszony fentartható nem volt, habár ez a viszony az új eljárási törvény óta is több ideig fennállt. Ezek után térek át egyebekre, amikről be kell számolnom.

II.

Első sorban a professzori kinevezésekről számolok be. Ezek a kinevezések a következők:

Dr. DEMECZKY MIHÁLY, dr. CSARADA JÁNOS, dr. MAGYARY GÉZA, dr. KÖVESLIGETHY RADÓ VI. fizetési osztályba tartozott professzorok az V. fizetési osztályba neveztettek ki.

Dr. TRIKÁL JÓZSEF a teológiai karon a filozófia rendkívüli professzorává, dr. BUDAI KÁLMÁN kolozsvári ny. r. professzor a kórbonecztan ny. r. professzorává, dr. KROMPECHER ÖDÖN ny. rk. professzor ugyancsak a kórbonecztan ny. r. professzorává, dr. KUZMIK PÁL ny. rk. professzor a sebészet ny. r. professzorává, dr. VEREBÉLY TIBOR címzetes rendkívüli tanár ugyancsak a sebészet ny. r. professzorává, dr. báró KÉTTY LÁSZLÓ ny. rk. professzor a belgyógyászati diagnosztika ny. r. professzorává, dr. BÁLINT REZSŐ magántanár a belgyógyászat ny. rk. professzorává, dr. TANGL FERENCZ az általános kór- és gyógytan ny. r. professzora az élettan ny. r. professzorává, dr. BUGÁRSZKY ISTVÁN budapesti állatorvosi főiskolai tanár a kémia ny. r. professzorává, dr. TUZSON JÁNOS egyetemi magántanár a növényi rendszer- és növény-földrajz-tan ny. rk. professzorává,

dr. MAHLER EDE ny. rk. professzor a keleti népek ókori története ny. r. professzorává, dr. MAURITZ BÉLA egyetemi magántanár az ásvány- és közet-tan ny. rk. professzorává, dr. LÖRENTHEY IMRE ny. rk. tanár az őslénytán ny. r. professzorává, dr. YOLLAND ARTUR ny. rk. professzor az angol nyelv és irodalom ny. r. professzorává, dr. KUZSINSZKY BÁLINT az ókori egyetemes történet ny. r. professzora az érem- és régiség-tan ny. r. professzorává, dr. DOMANOVSKY SÁNDOR egyetemi magántanár a magyar művelődési történelem ny. r. professzorává, dr. BUCHBÖCK GUSZTÁV ny. rk. professzor a kémia ny. r. professzorává neveztetett ki. Dr. LÁNG LAJOS megbízást nyert arra, hogy a közgazdaság- és pénzügy-tan újonnan létesített II. tanaszékét lássa el az egyik félévben s a másik félévben statisztikát adjon továbbra is elő. Végül még Ő Felsége a Király DEDEK CRESCENS LAJOS egyetemi könyvtári őrt esztergomi kanonokká nevezte ki abba a káptalanba, mely valaha alapítói rendelkezésből egyetemünk jogi karára tartozott felügyelni.

Magántanári képesítést nyertek: 1) a jog- és állam-tudományi karon: dr. DEGRÉ ALAJOS, dr. MÁRFFY EDE, dr. TOMCSÁNYI VILMOS PÁL, 2) az orvostudományi karon: dr. ENGEL KÁROLY, dr. VERZÁR FRIGYES, ifj. dr. IMRE JÓZSEF, dr. SCHMIDLECHNER KÁROLY, dr. KIRÁLYFI GÉZA, ifj. dr. LIEBERMANN LEÓ, dr. ORSOS FERENCZ, 3) a filozófiai karon: dr. GÁRDONYI ALBERT, dr. TOLDY LÁSZLÓ, dr. SZENTPÉTERY IMRE, dr. GORKA SÁNDOR, dr. VÉRTESSY JENŐ, dr. FEKETE MIHÁLY, dr. HORGER ANTAL, dr. LUCHINICH JÓZSEF, dr. BORTNER LAJOS, dr. KORMOS TIVADAR, dr. WODECZKY JÓZSEF, dr. KORNIS GYULA, dr. BÜCHLER SÁNDOR és dr. GULYÁS PÁL. Így tehát összesen 24-en lettek magántanárokká.

Az egyetemi könyvtári tisztviselők statusában TETZEL LŐRINCZ és dr. BARBU JENŐ könyvtárőrökké lettek, dr. HÓMAN BÁLINT és dr. CZEKE MARIANNE könyvtártisztek előléptek, dr. WALDBAUER ILONA és dr. POMPERY AURÉL fizetési könyvtártisztek lettek s dr. FITZ JÁNOS fizetéstelen könyvtártisztá neveztetett ki.

Kitüntetésben részesültek: 1) a teológiai karon: dr. MIHÁLYFI ÁKOS ny. r. professzor sztrázsaai címzetes préposttá neveztetett ki 2) a jog- és államtudományi karon: dr. ILLÉS JÓZSEF és dr. FELLNER FRIGYES magántanár nyilvános rendkívüli tanári címet nyert 3) az orvostudományi karon: dr. GENER-SICH ANTAL nyug. ny. r. professzor a Ferencz-József rend középkeresztése lett, dr. HÁRY PÁL és dr. ILLYÉS BÁLINT egyetemi magántanár a nyilvános rendkívüli tanári címet kapta és 4) KUDORA KÁROLY nyugalmazott egyetemi könyvtári őr a kir. tanácsosi címet nyerte el.

E fejezetet nem zárhatom le anélkül, hogy a professzori kandidációkról az elmúlt tanévben meg ne emlékezzem abból a tekintetből, hogy az egyetem melyik szervét illette meg a kandidálás joga.

Még a korábbi tanévben is nem egyszer történt meg az, hogy nemcsak az egyes kar, de a tanács is kandidált, amit én a magam részéről helytelennek tartottam. A helytelen praxissal szemben a tanács a kari kandidáció álláspontjára helyezkedett elannyira, hogy azt sem tartotta megengedhetőnek, hogy a kari kandidálásnak egészben vagy részben elmaradása esetében az egyetemi tanács átháramlás jogán (iure devolutionis) kandidáljon, amit én a magam részéről már megengedhetőnek találtam. Még azt

sem tartotta az egyetemi tanács megengedhetőnek, hogy a tanács a maga részéről a kari kandidációt bírálat tárgyává tegye, ami pedig adott esetekben kívánatos is lehet. Természetes, hogy nekem is meg kellett a tanács többségének egyes esetekben döntése előtt hajolnom. De a magam különvéleményét sem hallgattam el, sőt elnöki külön jogomnál fogva egy esetben a közoktatásügyi miniszter úr előtt kari különvéleményre támaszkodva a saját véleményemet a kandidálásba vágólag érdemlegesen is előterjesztettem. Ilyes külön előterjesztéshez az egyetemi kar dékánjának is van mint kari elnöknek joga. Természetesen csak a karával szemben. Félő csak az, hogy jövőben a tanács visszatér korábbi praxisára és a kari kandidáláson felül szintén kandidálni fog, ami a két kandidáció egymáshoz való viszonyára nézve félreértésekre adhat okot s ennek következtében a kandidálás súlyából egyes esetekben sokat veszíthet.

III.

Az egyetemet nagy veszteségek is érték. Kiváló tanerőket veszített. 1913. évi szeptember hó 2-án Trientben (Tirol) váratlanul hunyt el ZAMBRA PÉTER az olasz nyelv és irodalom professzora életének 57-ik és budapesti egyetemi professzorságának 10-ik évében. Elhalálózásáról csak későn kaptunk hírt.

1913. évi szeptember 15-én halt meg nagy orientalistánk VÁMBÉRY ÁRMİN a keleti nyelvek és irodalom nyugalmazott ny. r. professzora életének 82-ik s professzorságának 45-ik évében. A református egyház szertartása szerint a Kerepesi-út melletti temetőben végezment temetésén részt vettünk s rava-

talára koszorút helyeztünk. A világhírű tudós hamvai a Kerepesi-út melletti temetőben nyugszanak. Nem érte meg a most folyó világháborút, melyben orientalista nagy hazánkfiának nagy hasznát vehettük volna. Véleményére a keleti kérdésben európaszerte sokat adtak. Az egyetemi tanács az elhunyt özvegyéhez részvétiratot intézett.

1913. évi október 31-én költözött el az élők sorából dr. RÉCZEY IMRE a sebészet ny. r. professzora életének 65-ik s budapesti egyetemi professzorságának 23-ik évében. Tetemeit a család kívánságához képest az egyetemi templomban ravataloztattuk fel s ravatalára koszorút helyeztünk. A temetés halotti misével kezdődött, melyet dr. RÓTH NÁNDOR esztergomi kanonok a központi szeminárium kormányzója mondott fényes segédlettel. A búcsúztató beszédet a ravatal előtt az egyetemi templomban az elhunyt tudományos érdemeit méltatva dr. PREISZ HUGÓ orvostudományi dékán mondta. A drága halottat az egyetemi templomból a gyászmenet az egyetem épületének főhomlokzata elé kísérte, hol dr. BORSZÉKY KÁROLY búcsúztatta el a megboldogult vezetése alatt állott első sebészeti klinika nevében. Hamvai a Kerepesi-út melletti temetőben elhelyezett sírboltban nyugszanak. Az egyetemi tanács az elhunyt özvegyéhez részvétiratot intézett.

1914. évi március 21-én hunyt el hirtelen dr. UDRÁNSZKY LÁSZLÓ az élettan ny. r. professzora életének 52-ik és budapesti professzorságának 5-ik évében. A család kívánságához képest az egyetemi központi épület előcsarnokában állíttattuk fel a ravatalt, melyre koszorút helyeztünk. A temetésen a római katolikus egyház szertartása végeztével a búcsúztató beszédet az elhunyt kiváló érdemeit méltatva az orvosi kar dé-

kánja dr. PREISZ HUGÓ mondotta. Az egyetemi tanács az elhunyt özvegyéhez részvétiratot intézett.

1914. évi április 9-én Griesben (Tirol) halt meg dr. MAYR AURÉL az indogermán összehasonlító nyelvészet nyugalmazott ny. r. professzora. A messze idegenbe nem mehettünk el temetésére s lelke üdvéért egyetemünk templomában mondattunk misét.

1914. évi augusztus 21-én hunyt el dr. MEDVECKY FRIGYES a filozófia ny. r. professzora munkás élete 57-ik s budapesti egyetemi professzorságának 32-ik évében. A gyászházban felállított ravatalra koszorút helyeztünk. Az evangélikus egyház szertartása szerint végzett temetés alkalmával a búcsúztató beszédet, melyben kiváló tudományos érdemeit tárta fel, dr. ALEXANDER BERNÁT ny. r. professzor mondotta.

1914. évi január 29-én halt meg SCHILLER BÓDOG a jogi történet érdemes magántanára s a pestvidéki kir. törvényszék bírāja életének 36-ik évében. A Kerepesi-út melletti temetőben a halottasházból a katolikus egyház szertartása végeztével kísértük pihenőhelyére. A búcsúztató beszédet úgyis mint a jogi kar tagja mondtam. Sokat vártunk tőle. Annál fájdalmasban érintett bennünket korai halála.

Veszteség egyetemünkre nézve azok is, kik az elmúlt tanév leforgása alatt nyugalomba léptek. Ezek: dr. HERCZEG MIHÁLY, dr. báró KÉTLY KÁROLY, dr. GENERSICH ANTAL, dr. KRENNER JÓZSEF, dr. KOCH ANTAL, dr. ENTZ GÉZA, dr. SÁGHY GYULA, dr. BREZNAY BÉLA és dr. KANYORSZKY GYÖRGY. Megjegyzem, hogy egyetemünk tanácsa és a közoktatásügyi kormány között még mindig vitás az a kérdés, hogy a törvényben miként lett szabályozva a hetvenedik életév betöltével való nyugalmazás. A tanács az elmúlt tanévben is úgy véle-

kedett, hogy a hetven éves professzort éppen úgy nem kell okvetetlenül nyugalmazni, mint ahogy az ugyanolyan éves kúriai bírót sem kell okvetetlenül nyugalmazni. Ezzel szemben a közoktatásügyi kormány még mindig azt vallja, hogy a nyugdíjazás kikerülhetetlen, hacsak a miniszteri tanács nem ad haladékokat. Pedig e tekintetben nézetem szerint a törvény nem támogatja. A törvény szerint a hetven éves professzort lehet, de nem kell nyugdíjazni, amint ezt a tanács már korábban kifejtette. Elégséges, ha maga a szakminiszter nem látja a nyugdíjazást szükségesnek s ő maga adja meg a haladékokat.

IV.

A hallgatóságot illetőleg mindenekelőtt azt kell kiemelnem, hogy az első félévben 8.185, a második félévben 7.513 beírt hallgatónk volt. A hallgatók között az elmúlt évben Ő Császári és Apostoli Királyi Felségének külön megadott engedelmével JÓZSEF-FERENCZ Főherczeg Ő Fensége mint másodéves rendes joghallgató látogatta az előadásokat Kratochwil ezredes úr kíséretében, ki szintén beíratkozott hallgatónk volt. Főherczeg Ő Fensége az előadásokat nagy buzgósággal hallgatta s a második alapvizsgáját úgy tette le, hogy egyhangúlag minden tárgyból kitűnő osztályzatot nyert.

A beíratkozott hallgatók után az I. félévben 484.277 K 50 f, a II. félévben 438.167 K 50 f folyt be, s az I. félévben 105.975 K-nyi és a II. félévben 104.512 K 50 f-nyi tandíjat engedtünk el. Pályadíjak címén kiosztottunk 10.840 K-t. az utazási ösztöndíjakra 38.000 K s demonstrátorok, műtőnövendékek, gyakornokok és a különféle szemináriumok segédeinek

jutalomdíjképen 65.000 K jutott. A kiadott ösztöndíjak évi főösszege 576.935 K 80 f.

Az ifjúsági egyletek buzgó tevékenységet fejtettek ki. Az Egyetemek Kórházegylete 462 fekvő beteget ápolt, kikre valamennyit összevéve 5.327 ápolási nap esik. Ezenfelül 1.128 ambuláns-beteget kezeltetett s 143 műtétet végeztetett. Az egylet hidegvízzel gyógyító intézetének forgalma elég nagy volt. Ez intézet látogatóinak száma 1.620 volt. Az általános segítőegyesület 17.757 koronányi segedelmet adott. A Mensa Academica-egyesület 1.870 hallgatónak nyújtott 26.268 K 16 f értékű ebéd- és vacsora-jegyet. Nagy örömről számolt, hogy részt vehettünk a Pesti Szent Imre-Kollégium házavató ünnepségén, mely 1913. évi november 12-én folyt le.

Az ifjúság római katolikus része szorgalmasan látogatta a vásár- és ünnep-napokon tartatni szokott hivatalos egyetemi szentmisét és prédikációt, amiről mindig személyesen győződtem meg. A prédikációkat mindenkor az egyetemi hitszónok Főtisztelendő dr. WOLKENBERG ALAJOS egyetemi professzor úr mondotta nagy buzgalommal. Remélhető, hogy az egyetemi templom új orgonájának építése is nemsokára befejeződik s az új orgona is hozzá fog járulni a katolikus ifjúság ajtatosságának előmozdításához. Az ifjúságot illetőleg meg kell még említenem, hogy az ifjúságnak engedelmet adtam arra, hogy a diáknymor felől az egyetemen ifjúsági gyűlést tartva tanácskozhassék. Ezt a gyűlést 1914. évi április 30-án meg is tartották. De utóbb kitűnt, hogy a gyűlést tulajdonképpen a Galilei Kör nevezetű ifjúsági egyesület tagjai eszközölték ki s hívták aztán kifejezetten ez egyesület nevében össze. Pedig ez az egyesület még mai napig sincs hatóságilag

elfogadva, ami miatt a saját ifjúsági egyesületeink tagjai a gyűlésről el is maradtak s ellene tiltakoztak is. Ilyen körülmények között a megtartott gyűlést s ezen hozott határozatokat meg kellett semmisítenem.

V.

Belföldi és külföldi tudományos testületek és intézmények által rendezett többrendbeli kongresszuson és ünnepségen is részt vett egyetemünk küldöttei által avagy akként, hogy üdvözlő-iratokat küldött. A saját ünnepségeinket is megtartottuk. Ezek fényét azzal is emelni igyekeztünk, hogy a magyar királyság koronázási jelvényeinek, országunk ez ereklýeinek sikerült hasonmásait szereztük be Ezeket a magyar apostoli királyságra emlékeztető új jelvényeket helyezzük el most már az aulánkat díszítő trón körül, valahányszor ünnepségeket rendezünk. Ezzel tartozunk a magyar apostoli királyság intézményének, melynek egyetemünk annyi sokat köszön. Különösen azt, hogy önkormányzatnak örvend. És valahányszor alkalmam nyílt a szent korona viselője Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége iránt hódolatunkat kifejezni, ezt kötelességszerűleg teljesítettem. Így a dékán urakkal együtt Ő Felsége neve és születése napján a várbeli koronázó templomban a Nagyboldogasszony templomában tartott szentmise után a miniszterelnök úr elé járultunk, ki szerencsekívánatainkat a király elé volt szíves juttatni. Ő Felsége mindkét alkalommal legjobb kívánatainkat tudomásul venni kegyeskedett. Valamint köszönetét nyilvánította akkor, amidőn Ferencz Ferdinánd Ő Fensége és hitvese Hohenberg Zsófia hercegnő megrendítő elhunytá alkalmából az egyetem részvétét tolmácsoltam. Ezenfelül

kegyes volt Ő Felsége a hadba szálló ifjúsághoz az egyetem nevében kibocsátott s néki megküldött szózatot legkegyelmesebb válaszában legmagasabb figyelmére méltatni.

Az 1913. év deczember. havának 27. napján történt, hogy Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége engedelmével dr. CSERNOCH JÁNOS esztergomi érsek urat Magyarország hercegprímását a milánói ediktum tizenhat-százados emléke alkalmából a teológia tiszteletbeli doktorává avattuk fel saját székhelyén Esztergomban nagy ünnepséggel a kormány képviselőjének dr. ANDOR GYÖRGY miniszteri tanácsosnak jelenlétében. Ugyancsak a milánói ediktum emléke alkalmából Ő Felsége engedelmével a teológia tiszteletbeli doktoraivá tettük meg SZMRECSÁNYI LAJOS egri érseket, gróf MAJLÁTH GUSZTÁV erdélyi, BOROMISZA TIBOR szatmári és PROHÁSZKA OTTOKÁR székesfehérvári püspököt, kiknek doktori diplomáit a teológiai kar egy-egy küldöttsége adta át. Ez avatások részletes leírását a függelékben olvashatni meg.

Jubiláris doktori okleveleket kaptak: dr. HAÁG ÖDÖN és dr. MÁTTYUS ARISZTID budapesti ügyvédek, valamint dr. HAJNAL ALBERT ókigyósi gyakorló orvos, kik ötven éve doktorok. Dr. HAÁG ÖDÖN jubileuma alkalmából háromszáz koronát juttatott a rektor kezéhez, hogy ezzel az összeggel fedezze valamelyik szegény keresztény jogszigorló szigorlati díjait.

Csak 1914. évi július 11-én tartottuk meg a sub auspiciis regis avatásokat. A királyi gyűrűt az érdeemeseknek talált jelölteknek és pedig: RUBER JÓZSEF jogkari, ELISCHER JENŐ orvostudományi és ECKHARDT SÁNDOR filozófiai kari jelöltnek előkelő közönség jelenlétében dr. ILLOSVAY LAJOS vallás- és közoktatás-ügyi

államtitkár úr mint a Király Ő Felsége képviselője adta át. A háború miatt kénytelenek voltunk ugyancsak a nagy szünet alatt orvoskarbeli doktor-jelöltek felavatását is végezni, kiknek ugyancsak ebben az időben a szigorlatok tétele is meg lett engedve, nehogy a háború alatt az orvosokban való hiány még inkább érezhető legyen.

VI.

Egyetemünk életét kedvezőleg érintette, hogy az elmúlt tanévben tétettek meg az intézkedések a debreczeni és a pozsonyi egyetem megnyitására vonatkozólag. Ha a most folyó világháború nem jön közbe, bizonyára lett volna mindkét egyetemen olyan ünnepi megnyitó, melyre egyetemünk is hivatalos lett volna. Mindkettőre már az elmúlt év folyamán készülődtünk, hogy mint magyar földön legrégibb egyetem örömmel üdvözljük őket. Különösen a debreczeni egyetemet, mely protestáns teológiai fakultásával mint új intézménnyel van hivatva a nemzet életét különlegesen gazdagítani. Míg a mi egyetemünk teológiai kara a katolikus teológiai tudást van hivatva egyetemi színvonalon képviselni, a debreczeni egyetem teológiai kara a protestáns teológiai tudást fogja képviselni, amint ezt is nemzetünk multja méltán megköveteli. Valójában örülnünk kell, hogy a debreczeni egyetem nincs híjával a teológiai fakultásnak s hogy a saját teológiai fakultásának megfelelő istenitisztelettel is szerves kapcsolatba került. Ilyes nálunk sem hiányzik egyetemünk saját multjának megfelelően. Úgy is illik, hogy mindegyiknek meglegyen a magáé. Ki kell emelnem, hogy az elmúlt évben a miniszter úr úgy a debreczeni mint a pozsonyi egyetem professzorainak

kinevezésére vonatkozólag a világi karokat illetőleg egyetemünk szakférfiainak tanácsait is igénybe vette.

Végül még az elmúlt tanévnek arról a fontos eseményéről kell megemlékeznem, hogy egyetemünk első alapítójának Pázmány Péternek királyunk bőkezűségéből és rendeletére Budapesten szobrot állítottak, mely a folyó évi augusztus 19-ike óta látható a negyedik kerületben a Kígyó-téren a Werbőczy István szobrának a többszomszédságában. Úgy volt, hogy nagy alapítónk szobrát július 31-én ünnep keretében leplezik le s ezen a leplezésen egyetemünk is részt fog venni. De a háború miatt ez az ünnepség elmaradt s a leplezés később a Szent-István napja előtti napon szintén észrevétlenül ment végbe. De így is örömünk telhetett a karrarai márványból készült szép szobor szemléletében, minek alkalmára nagy alapítónkról cikket tettem közzé mint rektor a Budapesti Hírlap augusztus 19-iki számában. Így igyekeztem pótolni azt, hogy Pázmány Pétert az egyetem nevében szobrának leplezésekor beszédet mondvá nem dicsőíthettem. Meg kell még említenem, hogy síremléke leplezésén Pozsonyban a koronázó templomban 1914. évi június hó 7-én egyetemünk képviselőjében részt vettem s hogy olajba festett arczképét az esztergomi főkapitán egyetemünk részére ajándéku küldte meg, mely most már szenátusunk tanácskozási helyiségét díszesíti.

Budapest 1914. november 3-án

Tisztelettel

K. Kováts Gyula